

Socialpædagogen 27. december 2002 nr. 26

Af Lone Wiegaard, fysioterapeut, voksenunderviser og bachelor i idræt.

"Berøring har afgørende betydning i menneskers trivsel og udvikling. Dybest set er den en livsnødvendighed for overlevelse, eksistens, identitet, social samhørighed og læring. Følesansen er den tidligste og mest omfattende kontaktkilde til på samme tid at opleve sig selv og omverdenen. At opbygge nuancerede berøringserfaringer i et tillidsskabende samspil danner grundlag for selvopfattelse og relationsdannelse og har indflydelse på lyst og evne til at give sig i kast med livet" (Citat fra bogens bagside)

Således stort og kort kan man formulere berøringens betydning og dermed indirekte give en legitimering af kropslig kontakt som en del af pædagogers arbejde.

Den autoritetstro og handleprægede læser ville herefter straks lede i indholdsfortegnelsen efter praktiske anvisninger på, hvordan det kan praktiseres, og vil også kunne finde mange gode og kvalitetsprægede bud på dette i den sidste del af bogen. Men bogen bærer tydeligvis meget større ambitioner end dette. Forfatterne har på baggrund af egne praksiserfaringer med massage og berøringsaktiviteter i pædagogiske sammenhænge indenfor både normal og specialområdet været drevet af en lyst til at finde teoretiske forklaringer på de oplevede og beskrevne effekter af berøringer samt disses betydning for mennesket. Det er resultatet af denne søgen, der gengives her i bogens første del, der derfor er meget teoretisk. Det kan virke lidt paradoksalt, at der skal argumenteres så omfattende for menneskekroppens stimulation og basale sansning i en bog, der er ment som et afsæt til handling. Men ud over at formidle hvordan det kan gøres, ønsker forfatterne at videregive egne indhøstede teorier og viden om berøringens rolle og betydning i menneskets udvikling og trivsel, altså give et bud på: hvorfor?

Et stort, teoretisk verdenskort

Bogens første halvdel bevæger sig derfor gennem et teoretisk

univers, hvor emnet "berøring" belyses kort i et historisk, kulturelt og et etisk perspektiv, der suppleres med forfatterens menneske og udviklingssyn. Derefter anlægges en mere omfattende filosofisk-fænomenologisk-, en fysiologisk-, en psykologisk- samt en neurologisk vinkel som udvalgt baggrund for forståelsen af berøringens betydning for det at udvikle sig og fungere som menneske. I disse afsnit bliver læseren taget vidt omkring, og det kan nogle gange være krævende som læser at holde tråden til berøring og massage, når hele det teoretiske verdenskort rulles ud. Men forfatterne har ikke glemt, hvad de havde gang i, for hvert afsnit afsluttes med deres udledning af teoriernes iboende argumenter for berøringens fremme i det pædagogiske arbejde, og der suppleres ofte med et lille eksempel fra en praksis, hvor berøring enten gjorde en forskel eller illustrerer teorien.

I resten af bogen gennemgås grundigt basale principper og praksisanvisninger for kommunikation, grænser og rammer for massage, kroppens opbygning og funktion, giverens arbejdsstillinger og bevægelser samt forskellige former for pædagogisk massage. I bogens sidste del er der detaljerede gennemgange af forskellige berøringsaktiviteter, -lege, -sange og massageformer samt forslag til opbygning af en massage.

Bogen er skrevet i et meget frodigt og betydningsmættet sprog, og forfatterens engagement og faglige baggrund (hhv. seminarielærer og massagelærer, begge med pædagogisk baggrund) slår stærkt igennem.

Nærhed med respekt

Bogens stærke sider er den meget fintfølelse fornemmelse for menneskers forskellighed og basale behov for tryk, selvfølelse, integritet og samvær. Ofte betones vigtigheden af, at man som giver er nærværende og i dialog med modtageren både gennem verbale og nonverbale kommunikationsformer. Der er også vigtige afsnit om, hvorledes man som fagperson indgår i denne nære kontakt med et andet menneske, og der gives retningslinjer for, hvorledes man på samme tid kan og skal undgå at overskride egne personlige og faglige grænser samt modtagerens grænser for kontakt og intimitet.

Jeg sætter stor pris på at en sådan bog om så væsentligt et emne er udkommet i en tid, hvor der har været rettet fokus på seksuelle overgreb i den pædagogiske verden. Jeg håber, denne bog vil kunne modvirke en mulig berøringsangst og i stedet ruste mange i pædagogiske arbejdsfunktioner til i en faglig forsvarlig form at kunne fortsætte med at bibringe deres brugere de kropsligt berigende stimuli, som vi alle har brug for som mennesker. Det er desværre ikke alle, der har fået dem som barn eller selv er i stand til at opsøge og få disse behov dækket i deres tilværelse.

De praktiske anvisninger er både omfattende og fint illustrerede, men som fysioterapeut kan jeg ikke lade være med at blive lidt bekymret over nogle af massagemetoderne, hvis de anvendes i professionel sammenhæng uden forudgående kompetent praksisvejledning. I de fleste tilfælde vil der ikke kunne gøres nogen skade, men efter min mening heller ingen gavn, hvis ikke grebene har den rette kvalitet mht. håndlag, timing og betoning. Specielt ved massage af længere tids varighed, af store kropsområder samt de dybere og mest indgribende greb skal man vide, hvad man har i hænderne, kunne registrere og analysere fund og reaktioner for at kunne justere indsatsen kompetent.

Hvor er faggrænserne

I vor tid bliver det mere og mere almindeligt at efter og videreuddanne sig efter nogle år i praksis med sin grunduddannelse. Fysioterapeuter læser f.eks. pædagogik og pædagoger tager bl.a. idræts eller massageuddannelser. Hvor er så vore faggrænser? Og er der stadig forskel på vores faglighed? Hvad adskiller en pædagogisk- og fysioterapeutisk faglighed, når der inddrages massage som redskab i den pædagogiske indsats? Hvor går grænsen mellem berøringsaktivitet og massagebehandling?

Som fysioterapeut syntes jeg, at massage er vort fagområde, men jeg mener virkelig også, at det er vigtigt, at pædagoger, der arbejder med brugerne dagligt, udvikler kompetence til at kunne stimulere meningsfuldt og kompetent- også med berøring. Men efter min opfattelse er det centralt, at pædagoger arbejder pædagogisk og terapeuter terapeutisk. Vi har så et fællesland i det

sundheds og trivselsfremmende arbejde, og der mener jeg, vi må spille ind med de fagkompetencer, vi er uddannet med.

Jeg mener, at pædagoger skal afholde sig fra at udøve decideret terapeutisk kropsbehandling, uden at de som et minimum er instrueret og superviseret af en fysioterapeut. At arbejde med menneskers kropsspænding med berøring, massage og stræk er ofte et stærkt og direkte virkemiddel, og derfor kan det også være meget indgribende i personens selvforsvar og opholdelsesevne. Det skal man være varsom med at modellere på uden først at have fundet eller mobiliseret andre ressourcer hos personen. Men jeg kan kun tale varmt for, at pædagogisk fagpersonale anvender berøring og anden kropslig stimulation og kontakt som et led i - kontakt, omsorg og målrettede udviklingsarbejde med brugerne. Og jeg håber, at mange via denne bog får lyst og bliver gode til at dyrke og skabe situationer med kropskontakt, der virkelig kan glæde og gavne brugerne.